

Prei

Prei ehk piirde dermatiidi all tuntakse nahahaigust, mis põhjustab põletikku, haavandeid ja korpasid piirde, sõrgatsi ja harvemini ka põia ja kämbla piirkonnas. Inglise keeles nimetatakse preid *mud fever*iks (või *scratches*), kuna haigus on kõige sagedasem poristel ja märgadel kuudel.

TEKST: **TRIIN TOHVER**, HOBUSEARST, FOTOD: **TRIIN TOHVER, ERAKOGU**

Sarnaselt tiirudega on prei siiski ainult sümptom, mida võivad põhjustada mitmed erinevad haigustekitajad ja asjaolud. Nagu kõik tiirud ei ole soolekeerud, nii ei ole ka kõik preid bakterite poolt põhjustatud nahapõletikud. Seetõttu on prei ravi sageli pikaajaline, tüütu ja ka keerulisem ettevõtmine kui lähimast ratsapoest ostetud preikreemi määrimine haigestunud piirkonnale.

Kehvad pidamistingimused ja halb hügieen on prei tekke põhiline tegur. Märjad ja porised koplid,

vettinud allapanu ja puhastamata jalad alandavad naha vastupanuvõimet. Sellistes tingimustes on prei teke enamasti ainult aja küsimus. Hoiutingimusi muutmata on preist vabanemine väga raske kui mitte võimatu.

Väga sageli leiab preid ainult hobuse valgetel jalgadel. Miks see nii on, ei ole tänaseni suudetud tõestada (v.a juhtudel kui prei põhjustajaks on päikesekiirgus). Samuti on mõnedel raskeveohobuse tõugudel nagu *Clydesdale* ja *Shire* geneetiline soo-dumus prei tekkeks. Osaliselt on haiguse sage esinemine raskeveohobustel

Stafülokokkide infektsioonile tüüpilised tugevad ja valulikud korbad sõrgatsi all.

Pügaraig poolt põhjustatud prei.

Immuunsüsteemi häire tagajärel tekkinud vaskuliit on üks prei võimalikest vormidest.

seotud ka nendele tõugudele omaste pikakarvaliste jalgadega.

MIS PÕHJUSTAB PREID?

Prei on nn multifaktoriaalne haigus ehk enamasti on tema tekkes süüdi mitmed asjaolud. Mida kauem prei hobusel on, seda rohkem on ka selliseid kaasosalisi. Väga sageli kaasneb preiga turse, sest bakterid pääsevad haavanditest naha alla ja põhjustavad seal põletikku. Et väiksemaid korpasid ja marrastusi on karvade sees raske näha, märgataksegi preid tihti alles siis, kui hobusel jalg paiste läheb.

Bakterid

Bakterite põhjustatud prei on võib-olla kõige levinum ja hobuseinimeste seas kindlasti kõige tuntum haiguse vorm. Inglisekeelne nimetus *mud fever* käibki ainult bakteri *Dermatophilus Congolensis* poolt põhjustatud prei kohta. Sama bakter põhjustab veel nahahaigust nimega *rain scald*, millest oli juttu eelmises Oma Hobus.

Sagedased preitekitajad on veel bakterid, mille erinevaid liike tunneme eesti keeles stafülokokkide ja streptokokkidena, ning *Fusobacterium necrophorum*. Viimane põhjustab väga tihti ka kiilumädanikku. Stafülokokkide põhjustatud prei on enamasti valulik ja tekkinud korpade eemaldamine raske.

Kuigi peaaegu igalt preist tabandunud jalalt võib proovi võttes leida suurel hulgal baktereid, ei tohi unustada, et haiguse algseks tekkepõhjuseks võis olla hoopis midagi muud. Enamasti pööratakse nendele teistele võimalikele põhjustele tähelepanu alles siis, kui esimesed ravikatsed ebaõnnestuvad.

Seened

Dermatofütoos ehk pügaraig võib harvematel juhtudel põhjustada nahamuutusi piirde ja sõrgatsi piirkonnas. Sellest haigusest saab samuti lähemalt lugeda eelmisest Oma Hobust. Tihemini võib kroonilise preiga kaasneda sekundaarne *Malassezia* liiki seente infektsioon.

Parasiidid

Parasiitidest põhjustavad preid kõige sagedamini kõõmalestad, kelle meeliselupaigaks on jalad, eriti raskeveohobuste omad. Lestade tekitatud kahju nahale on minimaalne, kuid hobuse enda kratsimisel tekitatud nahavigastused on palju laiaulatuslikumad. Lestadest oli pikemalt juttu eelmise aasta oktoobrikuu Oma Hobus.

Immunoloogilised haigused

Esineb ka preid, mille algseks põhjustajaks on hoopiski keha enda immuunsüsteem. Selliste haiguste hulka kuulub näiteks raskeveohobustel esinev krooniline progressiivne lümfioideem (CPL) ning hingamisteede infektsioonile komplikatsioonina järgnev vaskuliit ehk *purpura haemorrhagica*. Mõlemad haigused on palju raskekujulisemad ja õnneks ka harvemad kui nn tavaline bakterite põhjustatud prei. Kroonilise progressiivse lümfioideemi puhul on väga oluliseks soodustavaks teguriks ka halb hügieen.

Trauma ja ärritus

Erinevad traumad ja ärritavad ained (keemilised või looduslikud) võivad jala nahka kahjustada ja preid tekitada. Näiteks vanad ruunad, kes oma tagajalgade peale urineerivad, kannatavad tihti prei all, sest uriin on pikaajalisel kokkupuutel nahale kahjulik.

Päikesepõletus

Hobused nagu inimesedki võivad pikalt intensiivse päikese käes olles põletusi saada. Eriti ohustatud on valged ja pigmendita kehaosad. Kõige sagedamini esineb päikesepõletust ülahuulel ja ninal, harvemini on kaasatud ka valged jalad. Kui hobusel on prei ühel valgel jalal ja samal ajal ei ole korpasid ega muid põletusmärke teistel valgetel kehaosadel, siis ei ole prei algseks põhjuseks tõenäoliselt päikesepõletus.

Fotosensibilisatsioon

Teatud taimed sisaldavad fotodünaamilisi aineid, mis peale seedetrakti läbimist ladestuvad naharakkudesse. Juba vähimal kokkupuutel päikese ultraviolettkiirgusega põhjustavad need ained nahas päikesepõletusele sarnaseid kahjustusi. Kui tavalise päikesepõletuse korral on naha põletik normaalne reaktsioon tugevale kiirgusele, siis fotosensibilisatsiooni mõjul tekib väga tugev reaktsioon juba vähese päikese kiirguse olemasolul. Ehk nahakahjustus ja päikese kiirguse kogus ei ole omavahel proportsioonis. Fotodünaamilisi aineid sisaldavad ka meil kasvavad taimed nagu näiteks lihtne naistepuna (*Hypericum perforatum*), karjamaa-raihein (*Lolium Perenne*), hiidkaruputk (*Heracleum mantegazzianum*), punane ristik (*Trifolium hybridum*) jt. Hobused karjamaal selliseid taimi enamasti ei söö, kuid heina seest ei suuda nad neid välja sorteerida. Fotosensibilisatsiooni nagu ka päikesepõletust esineb ainult heledatel või pigmendita kehaosadel.

Maksakahjustus

Maksa üheks peamiseks ülesandeks on mürgiste ainete, seal hulgas ka ülalmainitud fotodünaamiliste ainete, kahjutuks tegemine. Täpsemalt maksakahjustuse ja prei vahelisi seoseid lahti seletada oleks siinkohal liiast. Väga tugeva maksakahjustuse korral tekivad keha valgetesse piirkondadesse päikesepõletusele sarnanevad sümptomid, sh prei valgetele jalgadele. Enamasti ei ole see siiski ainuke olemasolev sümptom. Tugeva ja ravile allumatu prei korral on kindlasti vaja kontrollida ka hobuse vere maksanäitajaid.

Muu

Kahjuks siinkohal prei võimalike põhjustajate nimekiri veel ei lõpe. Ülejäänud harvemini esinevate haigustekitajate nagu viiruste ja algloomade ning teiste mittenakkuslike preivormide kohta peab huvitatud lugeja uurima oma loomaarstilt.

Algsele prei põhjusele ei ole kerge jälile jõuda. Osade loetletud põhjustajate jaoks ei ole olemas spetsiaalseid laboratoorseid teste. Nendeni on võimalik jõuda ainult haiguse tekke asjaolude täpse analüüsimise ja teiste põhjustajate välistamise teel. Sekundaarsed bakteriaalsed infektsioonid tekivad kahjustunud nahale juba paari päeva jooksul, mistõttu on oluline arstilt nõu küsida ja proovid võtta võimalikult kohe peale esimeste preisümptomite tekkimist. Mitte kõik prei vormid ei ole bakterite tekitatud.

Kerge-
kujulist
algfaasis
olevat preid
on jala
karvade alt
tihti raske
märgata.

KUIDAS PREID RAVIDA?

Hobustel pole vist ühtegi teist haigust, mille ravi kohta oleks nii palju teooriaid ja retsepte, kui seda on prei. Igal vilunud ratsutajal ja aretajal ning muidugi igal hobutoodete brändil on oma imeretsept või kreem, mis on väidetavalt kõige tõhusam. Pole ka ime, et neid tooteid nii palju on – üks kreem ei saagi aidata kõigi preivormide vastu. Kroonilise ja raskekujulisema prei puhul on tavaline, et tuleb läbi proovida mitmeid ravimeid. Proovide võtmine enne ravi alustamist ja võimaliku põhjustaja selgitamine vähendab sellise katsetamise vajadust aga tunduvalt.

Mõned asjad prei ravis on alati samad, olenemata põhjusest. Hügieenist ja hoiutingimustest oli juttu juba eespool. Hobuse ravimine kallite kreemidega ja samal ajal hoidmine porises koplis enamasti edu ei too. Et haigestunud piirkonda paremini puhastada ja kuivana hoida on vaja kõigepealt eemaldada segavad karvad. Eriti oluline on see raskeveo hobuste pikkade jalkarvade puhul. Kui jalgadele on juba tekkinud tugevad korbade, siis tuleb enne ravi alustamist need ettevaatlikult lahti leotada ja eemaldada. Ravimite määrimine kinniste korpade peale ei ole mõistlik. Kõige parem viis korpade lahti saamiseks on mähiste tegemine 24-48 tunniks. Kergematel juhtudel piisab pehmedava salvi (nt Helosan) mähisest, kuid paremini aitab, kui kasutada antibakteriaalset kreemi segatuna haava hüdrogeeliga. Korpasid võib ka seebivees leotada, kuid mähised toimivad paremini. Korpade eemaldamisega peab olema äärmiselt ettevaatlik. Kui selle toiminguga juures nahk veritsema hakkab, ei olnud korp veel piisavalt pehme ja tekib oht, et veritsevast kohast pääsevad bakterid naha alla. Liiga agressiivse raviga kaasneb tihti nahaalusest infektsioonist tingitud jalgade turse.

Kui korbade on osaliselt või täielikult eemaldatud ja hobuste hoiutingimused on korras, tuleb haiguse põhjustajast lähtuvalt valida õige edasine ravimeetod. Siinkohal tutvustan lühidalt kõige levinumaid, peamiselt bakterite vastu suunatud, ravimeid. Ülejäänud põhjustajatest tingitud prei ravi on keerulisem ja vajab alati loomaarsti konsultatsiooni.

Antibakteriaalsed, ka ratsatarvete poest kättesaadavad salvid

Tavapoodides vabalt kättesaadavad salvid ei ole otseselt ravimid, nad ei sisalda ei antibiootikumide ega teisi ravimeid

hulka kuuluvaid aineid. Enamus nendest salvidest on pehmenavate ja kergelt antibakteriaalsete omadustega. Kõige levinumateks toimeaineteks on jood, kloorheksidiin ning tsitronella ja muud looduslikud ained. Kergekujulise, bakterite põhjustatud prei puhul aitavad sellised kreemid väga hästi. Võib-olla tähtsamgi toote valikust on see, et hobuse jalad hoitakse paralleelselt kreemitamisega puhtad ja kuivad.

Muud antibakteriaalsed ained

Viimastel aastatel on loomade ravis hakatud kasutama aina rohkem hõbedat sisaldavaid tooteid, inimeste haavaravis on need kasutusel juba pikemat aega. Hõbe on looduslik aine, millel on väga lai ja tugev antibakteriaalne toime. Prei ravis kasutatakse nii hõbedaga immutatud haavakatteid kui ka hõbedaga kreeme.

Antibiootikumid

Teatud juhtudel määrab loomaarst prei raviks antibiootikume. Enamasti eelneb sellisele ravile proovide võtmine ja tõvestavate bakterite kindlaks määramine. Tugeva nahakahjustuse ja väga kinniste korpade puhul ei pruugi kreemides sisalduv antibiootikum haiguskolletesse imenduda ja siis on parem kasutada süsteemseid, suukaudseid või süstitavaid, ravimeid.

Glükokortikoidid ehk hormoonid ehk steroidid

Prei ravis on väga levinud glükokortikoide ja antibiootikume samaaegselt sisaldavad tugevalt põletikuvastased kreemid ja salvid (nt Mastjet Forte, Cortizeme jt). Kuigi need kreemid mõjuvad tihti väga kiiresti ja prei taandub, tuleb nende toodete liigse kasutamisega olla ettevaatlik. Lokaalsel kasutusel on steroidide süsteemsed kõrvalmõjud minimaalsed, kuid korduv kasutamine põhjustab naha õhenemist ja kaitsevõime vähenemist. Sellised tooted on sobilikud prei esialgses ravis, et haigusprotsess kontrolli alla saada, kuid seejärel tuleks need asendada muude ravimite või loodustoodetega. Ainult steroide sisaldavad kreemid on prei ravis vastunäidustatud.

Kuigi prei on üks levinumaid hobuste nahahaigusi, ometi kaasneb sellega siiani palju väärarvamusi. Prei ravi on loomaomaniku jaoks tihti masendavalt pikk ja tüütu ettevõtmine. Tähtis on mõista, et preid võivad põhjustada kümned erinevad tegurid ja nende varajane tuvastamine on oluline, et haigust kiiresti ja õigesti ravida. Teine tähtis teadmine on see, et kuiva ja puhta keskkonna tagamine on prei ravis sama oluline kui õige ravimi valimine. **H**

Spordimeditatsioon ja lonkeuringud

- kaasaskantav digitaalne röntgen
- kõõluste, liigeste ja sidemete ultraheli

Hambaravi

- tavakontroll ja viilimine
- paradontoosiravi

Sisemeditatsioon

- hingamisteede haigused

24h hädaabi teenus

Ülevaate kõigist pakutavatest teenustest ning palju muud huvitavat :
www.tohver-veterinary.com

Triin Tohver
+372 5186 416
Triin.Tohver@gmail.com